

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy X Wydział Cywilny Rodzinny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Hanna Nowak
Sędziowie:	SO Anna Pochylczuk SO Edyta Dolińska - Kryś
Protokolant:	Magdalena Piotrowska

po rozpoznaniu w dniu 05 września 2013 r. w Bydgoszczy

na rozprawie sprawy

z powództwa R. K.

przeciwko małoletniemu R. K. reprezentowanemu przez matkę B. P.

o obniżenie alimentów

oraz

z powództwa małoletniego R. K. reprezentowanego przez matkę B. P.

przeciwko R. K.

o podwyższenie alimentów

na skutek apelacji wniesionej przez powoda – pozwanego wzajemnego

od wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy

z dnia 28 marca 2013 r., sygnatura akt VI RC 1164/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w pkt II.1 w ten sposób, że oddala powództwo o podwyższenie alimentów,
2. oddala apelację w pozostałym zakresie,
3. nie obciąża małoletniego pozwanego – powoda wzajemnego obowiązkiem zwrotu kosztów procesu za II Instancję na rzecz powoda – pozwanego wzajemnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 28.03.2013 roku w sprawie VI RC 1164/12 oddalono powództwo R. K. o obniżenie alimentów na rzecz małoletniego syna R. K. (punkt I.1 wyroku) oraz podwyższono od R. K. alimenty na rzecz małoletniego syna R. K. z kwoty 700 zł do kwoty 900 zł miesięcznie począwszy od 05.02.2013 roku (punkt II.1) oraz rozstrzygnięto o kosztach sądowych obciążając nimi w całości Skarb Państwa (punkty I.2 oraz II.2). Nadto wyrokowi w pkt. II.1 nadano rygor natychmiastowej wykonalności (punkt II.3).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł o następujące ustalenia faktyczne. Na mocy pkt 3 wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 7 października 2005 roku, sygn. akt (...), powód R. K. został zobowiązany do płacenia alimentów na rzecz małoletniego pozwanego R. K. w kwocie 700 zł miesięcznie płatnych z góry do dnia 15 każdego miesiąca, do rąk matki B. P. z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat. Pozostałymi kosztami utrzymania i wychowania obciążona została matka małoletniego.

Małoletni R. K. w trakcie poprzedniej sprawy dotyczącej alimentów miał niecałe dwa lata. Aktualnie ma on skończone dziewięć lat. Koszty związane z utrzymaniem małoletniego pozwanego to w przeliczeniu na miesiące średnio kwota około 1990 zł miesięcznie, z czego wyżywienie stanowi kwota 500 zł, odzież - 300 zł, środki higieny i środki czystości - 200 zł. Małoletni bardzo dużo choruje, ma bowiem obniżoną odporność i jest alergikiem. Miesięcznie na zakup lekarstw jego matka przeznaczą około 200 zł, a na wizyty lekarskie 100 zł. Zakup wyprawki małoletniego do szkoły to jednorazowy koszt około 500 zł. Kolejne koszty związane z uczęszczaniem małoletniego do szkoły to klasowe w wysokości 100 zł na rok, komitet rodzicielski również 100 zł na rok, ubezpieczenie 30 zł na rok. Ponadto dziecko uczęszcza na robotykę, gdzie miesięczny koszt zajęć to kwota 150 zł oraz na szachy, które to zajęcia kosztują 80 zł miesięcznie, zajęcia z języka angielskiego to 150 zł miesięcznie, ale musiał z tego zrezygnować, gdyż jego matki nie stać było na te zajęcia. Inne wydatki jakie ponosi matka małoletniego na jego utrzymanie, to te związane z rozrywką w wysokości 150 zł miesięcznie oraz z wyjazdami wakacyjnymi w wysokości około 3000 zł.

Matka małoletniego R. K. od 25 czerwca 2012 roku jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę w firmie (...) Sp. z o. o. z siedzibą w W. na stanowisku konsultanta medycznego z wynagrodzeniem w wysokości 5 500 zł brutto miesięcznie. Nie ma ona innych źródeł dochodu. Ponosi ona wydatki związane z mieszkaniem w wysokości 200 zł miesięcznie za czynsz, za gaz w wysokości 444 zł co drugi miesiąc i za energię w wysokości około 200 zł również co drugi miesiąc. Mieszkanie, w którym matka pozwanego zamieszkuje wraz z nim zostało kupione na kredyt hipoteczny w 2006 roku i miesięczna rata kredytu to kwota około 950 zł.

Do końca 2011 roku powód R. K. prowadził własną działalność gospodarczą w branży obuwniczej w postaci sklepu przy ul. (...) w B., którą zakończył z uwagi na to, że rozstał się ze swoim wspólnikiem. W dniu 30 lipca 2012 roku powód uległ wypadkowi komunikacyjnemu, do którego doszło z winy powoda. Powód był wówczas pod wpływem alkoholu. Został orzeczony wobec niego zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych. Z Ewidencji Działalności Gospodarczej powód wyrejestrował się dopiero po wypadku. Przez krótki okres czasu powód po wypadku zatrudnił się na 1/8 etatu w firmie (...) w B. z siedzibą w B. po to, aby uzyskać ubezpieczenie. Przez pół roku pomiędzy wypadkiem a zakończeniem działalności powód utrzymywał się z karty kredytowej i z oszczędności jakie posiadał na kwotę 10 000 zł. Powód wówczas nigdzie nie pracował i nie próbował też znaleźć żadnej pracy. R. K. z wykształcenia jest inżynierem w branży zarządzanie i marketing. Aktualnie nigdzie nie pracuje. Decyzją lekarza orzecznika ZUS z dnia 28 stycznia 2013 roku został uznany częściowo niezdolnym do pracy do 31 lipca 2013 roku. Z tego tytułu otrzymuje on rentę w wysokości 1 805,68 zł. Poza małoletnim pozwanym nie ma nikogo na utrzymaniu. Po wypadku powodowi pomagali rodzice. Później zamieszkał on u swojej konkubiny, która go utrzymywała. Obecnie jednak rozstał się z konkubiną i teraz pomagają mu już tylko rodzice. Wydatki, jakie w ciągu miesiąca ponosi powód, to na mieszkanie - 1000 zł, na wyżywienie 1000 zł, na środki higieny i środki czystości - 200 zł, na bilet miesięczny - 88 zł, na telefon - około 200 zł. Na ubiór powód w skali roku wydaje od 2000 do 3000 zł. Powód pali papierosy i na ich zakup miesięcznie wydaje 300 zł, a 200 zł na alkohol. Na powodzie ciąży zobowiązania pieniężne. W (...) Banku ma kartę z kredytem na 30000 zł, którego nie spłaca. Ma też kredyt na samochód w wysokości 12000 zł, z ratą wynoszącą 700 zł miesięcznie. Ponadto

zobowiązany jest też do zapłaty na rzecz (...) 17 000 zł z tytułu szkody jaką spowodował wypadkiem. Od czasu wypadku powód nie płaci zasądzonych na syna alimentów. Zapłacił je tylko raz. Nie kupuje mu też żadnych prezentów.

Po dokonaniu powyższych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy ocenił wiarygodność zgromadzonych dowodów oraz dokonał rozważań prawnych celem ustalenia, czy treść żądania odpowiada ustawowym przesłankom obowiązku alimentacyjnego określonym w przepisach art. 128, 133, 135 krio oraz przesłance z art. 138 krio.

Sąd Rejonowy zważył, że od ostatniego orzeczenia alimentacyjnego bez wątplenia uzasadnione potrzeby małoletniego pozwanego znacznie wzrosły. Jest on obecnie prawie dziesięcioletnim chłopcem, który potrzebuje więcej pieniędzy na swoje utrzymanie niż osiem lat temu, gdy był małym dzieckiem. Nadto na uwadze też należy mieć, iż tak znaczny upływ czasu sam już w sobie stanowi przesłankę do podwyższenia renty alimentacyjnej, z uwagi chociażby na naturalny wzrost uzasadnionych potrzeb pozwanego, jak i z uwagi na wzrost cen związanych z zaspokajaniem tych potrzeb. Koszty utrzymania zaś małoletniego jak wynika z ustalonego stanu faktycznego wynoszą około 1990 zł.

Odnosząc się do sytuacji życiowej, majątkowej i możliwości zarobkowych powoda Sąd Rejonowy wskazał, iż posiada on dosyć dobre możliwości zarobkowe. Jest bowiem z wykształcenia inżynierem zarządzania i marketingu. Jest to branża, w której nie powinno być problemu ze znalezieniem pracy. Wprawdzie powód aktualnie jest na rencie z uwagi na częściową niezdolność do pracy, to jednak w ocenie Sądu I instancji w tej konkretnej sprawie powyższe nie powinno mieć wpływu na wysokość świadczenia alimentacyjnego należnego pozwanemu. Nie może bowiem tutaj umykać uwadze Sądu, iż powód sam, z własnej winy pozbawił się możliwości osiągania większych dochodów (poza otrzymywaną rentą). Fakt pozostawania przez powoda na rencie ma bowiem związek z obrażeniami jakich doznał w wyniku wypadku komunikacyjnego jaki spowodował powód będąc pod wpływem alkoholu. Z powyższego faktu powód nie może obecnie, zadaniem Sądu, wyprowadzać dla siebie korzystnych skutków w postaci zmniejszenia zakresu ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego względem pozwanego. W ocenie Sądu Rejonowego powód nie stracił faktycznych możliwości zarobkowych w wyniku wspomnianego wypadku. Już bowiem pół roku wcześniej powód zakończył prowadzenie działalności gospodarczej, która stanowiła jego źródło dochodu. Jak sam zeznał na rozprawie, nawet nie starał się znaleźć jakiejś pracy. Powód nie wskazywał na żadne racjonalne przeszkody, które uniemożliwiłyby mu podjęcie pracy w okresie pomiędzy zakończeniem działalności gospodarczej a wypadkiem jakiemu uległ w lipcu 2012 roku. Wprawdzie można ocenić, iż obecna sytuacja życiowa powoda pogorszyła się, to jednak uzasadnione jest zarazem stwierdzenie, iż nastąpiło to w sposób ewidentnie przez niego zawniony. Powód ma orzeczoną jedynie częściową niezdolność do pracy, a nie całkowitą i mógłby podjąć się dodatkowo zatrudnienia, w mniejszym na przykład wymiarze czasu pracy, co zresztą miało miejsce w okresie przed przyznaniem powodowi renty. Powód zajmował się wówczas tłumaczeniami. Praca taka nie ma charakteru pracy fizycznej i w ocenie Sądu powód nadal mógłby ją kontynuować w większym nawet wymiarze czasu pracy niż wcześniej na 1/8 etatu. W odniesieniu do zaciągniętych kredytów, czy pożyczek, to Sąd I instancji wskazał, iż na zostały one zaciągnięte już po urodzeniu się syna. Powód zatem był już świadomy ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego. Powinien zatem w sposób rozsądny zaciągać zobowiązania, tak aby ewentualna spłata ich nie odbywała się z pokrzywdzeniem małoletniego. Wskazać ponadto w tym miejscu należy, iż obowiązek alimentacyjny wyprzedza innego rodzaju zobowiązania i wierzyciele alimentacyjni mają pierwszeństwo zaspokojenia się przed innymi wierzycielami. Kwestią nie budzącą najmniejszych wątpliwości jest okoliczność, iż potrzeby małoletniego pozwanego od czasu wyrokowania w przedmiocie alimentów w sprawie o rozwód znacznie wzrosły. Powód zaś sam przyczynił się do zmniejszenia swoich możliwości majątkowych. Obniżenie alimentów stawiałoby go to zatem w korzystniejszej sytuacji, niż tych rodziców, którzy z obowiązku alimentacyjnego wywiązują się prawidłowo i czynią starania o utrzymanie, czy nawet zwiększenie swoich możliwości zarobkowych, podejmując często dodatkowe zatrudnienie. Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Rejonowy stwierdził ostatecznie, iż brak uzasadnionych przesłanek przemawiających za obniżeniem zakresu ciężącego na powodzie obowiązku alimentacyjnego względem pozwanego. Biorąc zaś pod uwagę, iż zakres obowiązku alimentacyjnego od czasu ustalenia jego ostatniej wysokości uległ zmianie, co stanowiło podstawę materialnoprawną wniesionego przez małoletniego R. K. powództwa, określoną w przepisie art. 138 krio, Sąd powództwo o podwyższenie obowiązku alimentacji uwzględnił i zasądził w powództwie wzajemnym od powoda (pозwanego wzajemnego) rentę alimentacyjną na rzecz małoletniego pozwanego (powoda wzajemnego) w wysokości 900 zł miesięcznie płatną z góry do dnia 15

- tego każdego miesiąca do rąk matki małoletniego z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, poczynając od dnia 5 lutego 2013r., tj. od dnia wniesienia pozwu wzajemnego. Ponadto Sąd przypomniał, iż alimenty zasądzone na rzecz małoletnich dzieci muszą być godne i jednocześnie na takim poziomie, który zapewni uprawnionym standard życia zbliżony do tego na jakim mógłby żyć zobowiązany do alimentacji rodzic.

O kosztach postępowania obu spraw orzeczono na mocy art. 102 kpc i odstąpiono od obciążania powoda, pozwanego wzajemnego tymi kosztami. W myśl art. 333 § 1 kpc Sąd Rejonowy z urzędu nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności, jak w punkcie I. 3, bowiem w tym postępowaniu rozstrzygnięto w kwestii obowiązku alimentacyjnego.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości apelacją powód – pozwany wzajemny. Skarżący zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

- a) nieważność postępowania poprzez pozbawienie powoda możliwości obrony swych praw,
- b) naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez wydanie wyroku w oparciu o materiał dowodowy nie ujawniony w toku rozprawy oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na pominięciu dowodu z dokumentacji medycznej powoda,
- c) błędne przyjęcie, że możliwości zarobkowe i potrzeby małoletniego uzasadniają podwyższenie alimentów do kwoty 900 zł, podczas gdy z materiału dowodowego wynika, że okoliczności pozwalają na ustalenie alimentów na poziomie 300 zł.

Zarzucając powyższe skarżący domagał się uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy, ewentualnie zmiany zaskarżonego orzeczenia poprzez obniżenie alimentów na rzecz małoletniego pozwanego – powoda wzajemnego z kwoty 700 zł do kwoty 300 zł miesięcznie oraz oddalenie powództwa o podwyższenie alimentów, a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu wg. norm. Nadto skarżący domagał się przeprowadzenia dowodów wskazanych w apelacji m.in. z dokumentacji psychiatrycznej powoda, z opinii biegłego psychiatry, z zeznań świadka i dokumentów dołączonych do apelacji (k. 73-74). W uzasadnieniu apelacji skarżący podał, że powód – pozwany wzajemny jest osobą chorą psychicznie, a jego choroba występuje niezależnie od alkoholizmu, który zaistniał w związku z problemami psychicznymi. Uczestnicząc przed Sądem I instancji w postępowaniu powód działał sam, gdyż jego wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu został oddalony. Wprawdzie powód nie podał w nim okoliczności dotyczących choroby psychicznej, ale w aktach znajduje się karta leczenia szpitalnego, z której wynika że był leczony w szpitalu psychiatrycznym i PZP. Dalej skarżący argumentował, że Sąd wydał wyrok w oparciu o dokumenty, z których dowodu nie przeprowadził na rozprawie, że poczynił wadliwe ustalenia faktyczne, gdyż w chwili orzekania o alimentach na poziomie 700 zł powód miał dochód ok. 4000 zł netto, a obecnie posiada poważne kłopoty finansowe. Wywód iż sam pozbawił się możliwości zarobkowych jest wadliwy, gdyż posiada rentę. Nadto w branży zarządzanie i marketing nie ma dużej ilości ofert pracy, tym bardziej dla osób chorych na depresję. Stan psychiczny i choroba alkoholowa są wynikiem depresji, a nie lekkomyślności czy nierozważnych i zabronionych przez prawo zachowań powoda. Depresja obniża sprawność intelektualną powoda, która jest niezbędna w pracy zgodnej z wykształceniem powoda, czy przy tłumaczeniach. Powód musiał sprzedać mieszkanie, bo nie był w stanie pokrywać kosztów jego utrzymania. Cena została przeznaczona na spłatę kredytu hipotecznego. Obecne dochody powoda z renty stanowią mniej niż 50% dochodów, jakie miał kiedy ustalono mu alimenty na dotychczasowym poziomie. Nastąpiła więc istotna zmiana stosunków poprzez obiektywne pogorszenie sytuacji materialnej powoda. Matka dziecka nie przedłożyła zaświadczenia o dochodach, a deklarowane wydatki są zawyżone (np. na odzież dla dziecka 300 zł miesięcznie).

W odpowiedzi na apelację matka małoletniego pozwanego – powoda wzajemnego B. P. wniosła o oddalenie apelacji jako bezzasadnej i obciążenie skarżącego wszelkimi kosztami (k. 124-125). Wskazała, że powód cierpi od lat na alkoholizm połączony z zażywaniem środków odurzających. Wszelkie próby leczenia kończyły się z uwagi na rezygnacje powoda. Świadomie nie wykupywał zapisanych leków. Leczenie psychiatryczne ograniczyło się do kilkudniowej abstynencji, po której zaczął znów spożywać alkohol. Gdyby przedstawił całość wydruków z konta, a nie wybiórcze daty, to okazałoby się jakimi znacznymi kwotami powód dysponuje. Zawsze żył ponad stan i wydawał więcej

niż zarabiał. Swoją rentę powód przeznacza na alkohol i papierosy. Przyczyną rozstania się powoda ze współnikiem był alkohol i zaniedbywanie obowiązków służbowych. Na koniec matka dziecka przedstawiła jak powód ja traktował.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja częściowo zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do podniesionego w apelacji zarzutu nieważności postępowania, jako najdalej idącego i – w razie jego uwzględnienia – skutkującego koniecznością uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Sprowadza się on do stwierdzenia, że powód jest osobą chorą psychicznie, a jego choroba występuje niezależnie od alkoholizmu. Z powodu tej choroby psychicznej powód nie mógł należycie bronić swoich praw (k. 75). W ocenie Sądu Okręgowego, ani w trakcie postępowania przed Sądem Rejonowym, ani w czasie rozpoznawania apelacji, nie przedstawiono żadnego dokumentu potwierdzającego istnienie u powoda jakiegokolwiek choroby psychicznej. Sąd Rejonowy dysponował kartą informacyjną leczenia szpitalnego z 12.09.2012 (akta VI Nmo 519/12 stanowiące załącznik), z treści której wynikało, że powód został przekazany do Kliniki (...) ze szpitala psychiatrycznego, gdzie był hospitalizowany z powodu zaburzeń psychicznych w przebiegu zespołu odstawiennego. Powyższe wskazuje raczej na istnienie u powoda problemów na tle nadużycia alkoholu niż na występowanie u niego choroby psychicznej. Zauważenia wymaga, że Sąd Rejonowy nie poczynił żadnych ustaleń na temat występowania u powoda alkoholizmu, który powołano w apelacji, gdyż nie dysponował żadnym materiałem dowodowym w tym przedmiocie. Posiadał jedynie informację, że powód będąc pod wpływem alkoholu spowodował wypadek drogowy. Jednakże apelacja nie zarzuca, że niemożność należytego reprezentowania swych praw wynikała z alkoholizmu powoda, ale z choroby psychicznej występującej niezależnie od tego alkoholizmu. Do apelacji dołączono kartę informacyjną leczenia szpitalnego powoda z dnia 07.08.2012 wystawioną przez (...) (...) (k. 94-95), gdzie powód przebywał od 03 do 07 sierpnia 2012. U powoda nie rozpoznano choroby psychicznej, tylko majaczenie alkoholowe, a z wywiadu od pacjenta wynikało, że jest w kilkumiesięcznym ciągu alkoholowym (k.94). Także na rozprawie apelacyjnej powód nie przedstawił żadnego zaświadczenia lekarskiego na dowód istnienia u siebie choroby psychicznej. W tej sytuacji Sąd doszedł do przekonania, że nie istnieją żadne przesłanki wskazujące na istnienie u powoda – pozwanego wzajemnego jakiegokolwiek choroby psychicznej, gdyż nawet pobyt w szpitalu psychiatrycznym nie doprowadził do rozpoznania u powoda takiej choroby. U powoda wystąpił incydent majaczeniowy na tle długotrwałego ciągu alkoholowego (k.94), co nie może świadczyć o występowaniu trwałej anomalii psychicznej. Zgodnie z art. 379 pkt 5 kpc nieważność postępowania zachodzi jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. „Obecnie wydaje się utrwalona linia orzecznictwa Sądu Najwyższego, zgodnie z którą pozbawienie strony możliwości obrony swych praw polega na tym, że z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (zob. wyrok SN z dnia 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSP 1975, z. 3, poz. 66; postanowienie SN z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 5, poz. 41; wyrok SN z dnia 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, LEX nr 55517). Nieważność ze względu na tę przyczynę zachodzi np. w razie niezawiadomienia strony o rozprawie, co skutkowało jej nieobecnością, w przypadku rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gdy rozprawa jest obligatoryjna (zob. wyrok SN z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNC 1975, nr 5, poz. 84). Zarzut pozbawienia uczestnika możliwości obrony swych praw może wynikać także z wyznaczenia kuratora w trybie art. 143 i 144, mimo nieuprawdopodobnienia, że miejsce pobytu strony jest nieznanie (zob. postanowienie SN z dnia 18 listopada 1982 r., I CR 389/82, LEX nr 8490) oraz z rozpoznania sprawy bez ustanowienia, mimo wniosku powoda oraz istnienia przesłanek przewidzianych w art. 143 i 144, kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego (zob. wyrok SN z dnia 16 grudnia 1994 r., I PRN 33/94, OSNP 1995, nr 9, poz. 109). Nie jest natomiast pozbawieniem strony możliwości obrony swych praw pominięcie jej wniosku dowodowego (zob. postanowienie SN z dnia 12 grudnia 2000 r., II UKN 121/00, OSNP 2002, nr 17, poz. 421). W orzecznictwie wyrażono również pogląd, że "pozbawienie strony możliwości obrony swych praw polega na tym, że z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, nie zaś gdy mimo naruszenia przepisów procesowych strona podjęła czynności procesowe" (wyrok SN z dnia 7 października 2009 r., III CSK 35/09, LEX nr 572042)" [M. P. W., Komentarz aktualizowany do artykułu 379 Kodeksu postępowania cywilnego, Lex/el. 2013]. „Z

dorobku orzecznictwa wynika, że za przyczynę nieważności postępowania uznaje się np. przeprowadzenie rozprawy, po zakończeniu której zapadł wyrok, w terminie wcześniejszym niż oznaczony w zawiadomieniu skierowanym do strony lub jej pełnomocnika (wyrok SN z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 61/03, Lex nr 151638). Pozbawienie strony możliwości obrony może być spowodowane niedopuszczeniem jej do rozprawy. Tak samo należałoby zakwalifikować pozbawienie możliwości zapoznania się przez stronę z aktami sprawy bądź też niezapewnienie stronie nie znającej języka polskiego tłumacza (K. P., Pozbawienie możliwości obrony w międzynarodowym procesie cywilnym, PiP 1980, z. 11, s. 26). Za pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw przyjmuje się też zaniechanie rozpoznania wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu lub bezzasadne oddalenie takiego wniosku (zob. postanowienie SN z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, Lex nr 19607)” [T. W., Komentarz do art. 379 Kodeksu postępowania cywilnego, lex/el.2013]. W apelacji skarżący powołał się na oddalenie jego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, choć sam przyznał, że nie wskazywał wówczas na chorobę psychiczną, która miała wynikać z karty leczenia szpitalnego znajdującej się aktach sprawy (k. 75). Jak już wskazano w katach nie ma takiego dokumentu, który by stwierdzał istnienie u powoda – pozwanego wzajemnego choroby psychicznej. Nadto wskazać należy, że Sąd Rejonowy wydał postanowienie z dnia 15.12.2012 roku o oddaleniu wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (k. 18-19) po zapoznaniu się z obszernym wyjaśnieniem osobistym powoda (k. 12) a nadto pisemnym oświadczeniem A. K. – ojca powoda (k. 13). Gdyby przyjąć, że powód z uwagi na swoją rzekomą chorobę psychiczną nie był w stanie właściwie zredagować pisma czy dobrać odpowiednich argumentów, to przecież nie dotyczy to jego ojca A. K., który w swym oświadczeniu koncentruje się na kwestiach pomocy finansowej udzielonej powodowi, a nie wspomina o występowaniu u syna jakichkolwiek chorób, w szczególności choroby psychicznej. W tej sytuacji uznać należy, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy oddalił wniosek o ustanowienie dla powoda – pozwanego wzajemnego pełnomocnika z urzędu i nie pozbawił powoda możliwości obrony jego praw. Reasumując tę część rozważań należy wskazać, że z powodów powyżej opisanych zarzut nieważności postępowania okazał się chybiony.

Postawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 kpc nie został w ogóle uzasadniony. Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 nie można poprzestać na stwierdzeniu, że dokonane ustalenia faktyczne są wadliwe, odnosząc się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Niezbędne jest wskazanie przyczyn, które dyskwalifikują postępowanie sądu w zakresie ustaleń. Skarżący powinien zwłaszcza wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez sąd przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im taką moc przyznając zob. postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, Lex nr 52753, wyrok SN z dnia 6 lipca 2005 r., III CK 3/05, Lex nr 180925 (Henryk Dolecki Komentarz do art.233 Kodeksu postępowania cywilnego w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1-366. Lex 2011, wydanie I). Skarżący nie postawił w ogóle tego rodzaju zarzutów podnosząc natomiast, że sąd pominął dokumentację medyczną powoda, natomiast oparł swe rozstrzygnięcie o materiał nie ujawniony w toku rozprawy np. dokumenty z kart 14, 15, 16, 17, 37, 40-41, 42. Zarzut ten odnosi się więc do treści art. 235 kpc, zgodnie z którym postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym (...). „Zgodnie z postulatem bezpośredniości postępowania dowodowego powinno się ono toczyć przed sądem orzekającym (por. wyrok SN z dnia 16 czerwca 1967 r., III PRN 9/67, LEX nr 6180; wyrok SN z dnia 28 września 1971 r., II CR 384/71, LEX nr 6993; wyrok SN z dnia 29 marca 1973 r., II CR 75/73, LEX nr 7237; uzasadnienie wyroku SN z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 571/00, OSNP 2003, nr 14, poz. 330). Jak podkreśla się w literaturze, wyłącznie bezpośredni kontakt sądu orzekającego z podmiotami biorącymi udział w postępowaniu oraz rzeczowymi środkami dowodowymi zapewnia temu organowi możliwość poczynienia odpowiednich spostrzeżeń, istotnych dla oceny wiarygodności i mocy dowodów. Zgodnie z wyrażonym w orzecznictwie poglądem dokonanie przez sąd ustaleń faktycznych na podstawie dowodów, które nie zostały w formalny sposób dopuszczone i przeprowadzone na rozprawie, narusza ogólne reguły postępowania dowodowego w zakresie bezpośredniości, jawności, równości stron i kontradiktoryjności (zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 571/00, OSNP 2003, nr 14, poz. 330)” [T. D., Komentarz aktualizowany do art. 235 Kodeksu postępowania cywilnego, Lex/el,2013]. Treść protokołu rozprawy z dnia 26.03.2013 (k. 44) pozwala jednak na stwierdzenie, że Sąd Rejonowy dopuścił dowód z dokumentów na kartach 14-17 oraz 36-42, a więc nie naruszył zasady bezpośredniości, czy jawności. Z uwagi na powyższe zarzut naruszenia prawa procesowego również został uznany za niesłuszny.

Skarżący na koniec podniósł zarzut dokonania błędnych ustaleń faktycznych polegających na przyjęciu, że możliwości zarobkowe i majątkowe powoda uzasadniają podwyższenie alimentów do 900 zł miesięcznie, podczas gdy z okoliczności wynika, że pozwalają na ustalenie alimentów na poziomie 300 zł. Na tym tle powód zgłosił szereg wniosków dowodowych na okoliczność własnego stanu zdrowia, swoich możliwości zarobkowych w 2005 roku i aktualnie, terminowego płacenia alimentów, usprawiedliwionych potrzeb małoletniego (k. 74). Zgodnie z art. 381 kpc sąd II instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać przed sądem I instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później. W ocenie Sądu Okręgowego powód – pozwany wzajemny miał możliwość powołania wszelkich wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji w toku postępowania przed Sądem Rejonowym, co więcej istniała wówczas taka potrzeba celem prawidłowego wyjaśnienia wszelkich okoliczności sprawy. Powód otrzymał niezbędne pouczenia o możliwości zgłaszania wniosków dowodowych wraz z wezwaniem na rozprawę (k. 24-25), na rozprawie otrzymał kolejne pouczenie ustne m.in. o treści art. 207 kpc (k. 43). Następnie z uwagi na połączenie do wspólnego rozpoznania sprawy o obniżenie alimentów ze sprawą o ich podwyższenie powód został pouczony o możliwości wnioskowania o udzielenie mu terminu do zajęcia stanowiska oraz, że jeśli taki wniosek złoży to termin zostanie mu udzielony (k. 43). Pomimo takiego pouczenia powód domagał się rozpoznania sprawy. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy postanowił na rozprawie w dniu 05.09.2013 pominąć wnioski dowodowe zawarte w apelacji i dopuścił jedynie dowód z karty informacyjnej leczenia szpitalnego powoda z dnia 17.07.2013, gdyż powód nie miał możliwości przedłożyć tego dokumentu przed Sądem I instancji, albowiem postępowanie przed nim zakończyło się 28.03.2013. Dokument ten dotyczy leczenia szpitalnego powoda z powodu wieloodłamowego złamania mostkowego końca obojczyka prawego, którego doznał dnia 15.07.2013.

Rozważając zasadność zarzutu dokonania błędnych ustaleń faktycznych, a co za tym idzie niewłaściwego zastosowania art. 135 krio Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że apelacja zasługuje na częściowe jego uwzględnienie. Sąd Okręgowy uznał, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy są prawidłowe i w pełni je podzielili. Natomiast w oparciu o te ustalenia wywiódł inne wnioski w zakresie istnienia przesłanek do zmiany wysokości alimentów należnych od powoda – pozwanego wzajemnego na rzecz małoletniego syna. W szczególności za nieuzasadniony uznał pogląd Sądu I instancji o tym, że powód posiada dość dobre możliwości zarobkowe z uwagi na swoje wykształcenie i że częściowa niezdolność do pracy powoda nie powinna mieć wpływu na wysokość alimentów należnych małoletniemu pozwanemu – powodowi wzajemnemu, gdyż pogorszenie jego sytuacji życiowej nastąpiło ewidentnie w sposób przez powoda zawiniony. Bezsporne w toku sprawy było, że powód jest rencistą z powodu częściowej niezdolności do pracy, która jest konsekwencją wypadku komunikacyjnego jaki spowodował w stanie nietrzeźwym. Przypomnieć jednak należy, że o ile prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwym jest umyślnym naruszeniem zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym, to jednak wypadek drogowy nie. Brak jest dowodów pozwalających na przyjęcie, że powód celowo sprowokował wypadek drogowy, aby doznać uszkodzeń ciała, czy nawet kalectwa i tym samym pozbawić się – całkowicie lub częściowo – możliwości zarobkowych. Dalej stwierdzić należy, że określenie iż powód jest częściowo niezdolny do pracy, nie oznacza że tak jak w pełni zdrowy człowiek może poszukiwać zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Realia funkcjonowania rynku pracy w czasie obecnego kryzysu pozwalają na stwierdzenie, że pracy poszukują młodzi, zdrowi, wysoko wykształceni absolwenci różnych prestiżowych uczelni, czy też osoby z różnorodnym doświadczeniem zawodowym, a bezrobocie dotyka właściwie wszystkie grupy wiekowe, społeczne i zawodowe. Twierdzenia o braku należytej staranności powoda w poszukiwaniu zatrudnienia jawią się jako gołosłowne w świetle zwykłego doświadczenia życiowego. Powód może i powinien poszukiwać zatrudnienia odpowiadającego swoim możliwościom zdrowotnym, ale trudno oczekiwać, aby był w stanie dorobić do renty ponad 2000 zł, tak, aby osiągnąć w sumie dochód porównywalny z tym, jaki miał w 2005 roku (ok. 4000 zł miesięcznie). Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że – choć potrzeby małoletniego pozwanego – powoda wzajemnego niewątpliwie wzrosły przez okres 8 lat od ustalenia alimentów na poziomie 700 zł, to jednak możliwości zarobkowe i majątkowe pozwanego zmalały z uwagi na stan jego zdrowia i dlatego też podwyższenie alimentów nie jest zasadne. Jednocześnie jednak brak jest podstaw do uznania, że zaistniała zmiana uzasadnia obniżenie wysokości obowiązku alimentacyjnego. Dochód powoda w postaci renty w wysokości 1805 zł umożliwia mu realizowanie obowiązku alimentacyjnego w dotychczasowej wysokości, zwłaszcza jeśli powód ograniczy deklarowane wydatki na papierosy (300 zł miesięcznie), czy alkohol (200 zł miesięcznie). Za zawyżone uznać należy deklarowane przez

powoda wydatki na wyżywienie w kwocie 1000 zł miesięcznie (oczywiście sprzeczne z doświadczeniem życiowym), telefon 200 zł (powód nie pracuje, nie prowadzi działalności gospodarczej, jego tryb życia nie uzasadnia tak dużych wydatków na rozmowy telefoniczne). Powód winien dostosować tryb życia do swej aktualnej sytuacji materialnej i zarobkowej. Nie można też odmówić słuszności argumentom Sądu Rejonowego iż małoletni syn powoda nie może ponosić konsekwencji nierozważnych i zabronionych przez prawo zachowań powoda (prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwym). Słusznie również Sąd ten zwrócił uwagę na fakt, że już pół roku przed wypadkiem powód zakończył prowadzoną działalność gospodarczą, ale nie podejmował kroków w kierunku znalezienia nowego zatrudnienia, co uznać należy za naganne. Z tych przyczyn brak jest podstaw do obniżania alimentów na rzecz małoletniego uprawnionego poniżej ich dotychczasowej wysokości.

Kierując się powyższymi względami Sąd Okręgowy na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w pkt II.1 w ten sposób, że oddalił powództwo o podwyższenie alimentów. W pozostałej części apelacje oddalono jako bezzasadną z przyczyn powyżej opisanych.

Na mocy art. 102 kpc odstąpiono od obciążania małoletniego pozwanego – powoda wzajemnego od obowiązku zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda – pozwanego wzajemnego. Małoletni ma niemal 10 lat, nie ma żadnego majątku, pozostaje na utrzymaniu rodziców.